

Бубнов І. В., ОДЕКУ
Халілова-Чуваєва Ю. О.,
ДонНУЕТ ім. М. Туган-Барановського

ПОЛІТИЧНІ НАСЛІДКИ ФЕНОМЕНА ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ЯКОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

У статті розглянуто феноменологічний вплив інформаційних технологій на створення умов, формування можливостей і розвиток перспектив становлення інноваційної особи. Здійснена спроба визначення специфічних національних чинників, які сприяють вдосконаленню інноваційної особи, проаналізовано деякі політичні наслідки цього явища.

В статье рассмотрено феноменологическое влияние информационных технологий на создание условий, формирование возможностей и развитие перспектив становления инновационной личности. Осуществлена попытка определения специфических национальных факторов, способствующих совершенствованию инновационной личности, проанализированы некоторые политические последствия данного явления.

The article deals with the phenomenological impact of information technology on creation of the conditions, formation of the possibilities and prospects of development of innovative person. The attempt is made to identify specific national factors that contribute the improving of innovative person, analyzed some of the political consequences of this phenomenon.

Стрімкий наступ глобалізації викликав спонтанне прискорення руху людства не традиційним, давно очікуваним, енергетичним шляхом розвитку, а призвів до потужного прориву у сфері інформаційних технологій. Саме стрибок у сфері комунікацій породив велику кількість вкрай суперечливих соціально-економічних, етно-політичних, культурно-національних наслідків як у кожній окремії країні, так і у світі в цілому. Повсюдне використання новітніх інформаційних технологій призвело до небаченої раніше інформатизації суспільства і стало основною причиною докорінної переоцінки соціально-культурних цінностей, в тому числі, політичного потенціалу комунікаційних можливостей, що традиційно панували в суспільстві. Зазначене явище в першу чергу відноситься до проблеми ефективності політичного обґрунтування і об'єктивної оцінки поточних соціально-політичних процесів, включаючи процеси різного ступеня соціалізації. Інформатизація соціальних процесів, у свою

чергу, зумовила глобальний інформаційний прорив у формуванні свідомості особистості, охопивши при цьому практично всі соціально-вікові групи сучасного суспільства, незалежно від їхньої ментальності, політичних уподобань, рівня освіти, країни проживання тощо. Загальна відмінна риса сучасних процесів інформатизації полягає в тому, що сфера комунікаційних можливостей особистості не тільки розширилася, але, за допомогою так званої всесвітньої павутини, досягла планетарних масштабів.

Відмінною ознакою процесу інформатизації стає вже не матеріальне виробництво, а зовсім інший вид трудової діяльності, а саме: збір, накопичення, продукування, обробка, зберігання, передача і використання інформації. Ця діяльність вимагає одночасно як розумових, так і фізичних зусиль та здійснюються на основі найсучасніших засобів мікропроцесорної й обчислювальної техніки, а також на базі різноманітних засобів інформаційного обміну, неможливого без всеосяжної комунікації.

Стає все більш очевидним, що причиною соціального зрушення в суспільному і особистісному світосприйнятті стрімкого мінливого характеру трудової діяльності виступає незвичний до того пошук шляхів використання в економічних цілях практично безмежних можливостей комунікації. Здоровий глузд недвозначно вказує людині на необхідність широкого застосування новітньої комунікаційної техніки в повсякденній практичній діяльності, оскільки виявляє, що такий підхід споконвічно сприяє динамічному зростанню як світової, так і національної економіки. Очевидно й те, що нові технології інформування активно сприяють політичним змінам у сучасному суспільстві, включаючи руйнування і навіть зміну тих або інших політичних режимів («арабська весна» на Близькому Сході). Повсюдне ефективне використання таких технологій в політичних цілях стає одним з пріоритетних завдань, що сьогодні постають перед світовим співтовариством. Разом з тим посилення світових глобалізаційних процесів в економіці і політиці, що відбуваються паралельно з бурхливим розвитком інформаційних технологій, безпосередньо торкаються сфери особистісних відносин, у першу чергу, тих аспектів, що стосуються шляхів соціалізації окремої особистості з одночасним її залученням до інноваційної діяльності.

Навіть поверхневий соціологічний аналіз вказує на те, що саме завдяки використанню можливостей інформаційних технологій, у тому числі, Інтернету, досягається значний успіх у ранній соціалізації підростаючих поколінь, оскільки феномен інноваційності (наприклад, перехід від мобільного телефону до смартфона та ін.) неминує перетинається з завданнями і проблемами всебічного розвитку

особистості. Дослідникам особливостей інноваційності в даному процесі залишається розв'язати наступну проблему: в який спосіб, спираючись на сучасні комунікації, можливо досягти максимального успіху в розвитку інноваційних якостей особистості.

Метою даної статті є розгляд умов, причин і деяких політичних наслідків впливу інформаційних технологій на розвиток інноваційної особистості.

Проблема інноваційності аж ніяк не є явищем нового тисячоліття. Наукові дослідження в області інновацій з'явилися ще на самому початку ХХ століття. Найбільший внесок у формування первісних уявлень про це явище суспільного життя здійснили Г. Тард [1], М. Д. Кондратьєв [2] і Й. Шумпетер [3] та ін. Зокрема, французький соціолог Г. Тард почав розробку концептуальних основ інноватики як нової області наукового знання. Ставлення суспільства до винаходів і нововведень Г. Тард розцінював як індикатор соціального прогресу. На його думку, змістом соціалізації індивіда є не тільки засвоєння соціальних норм і цінностей, але й освоєння нововведень. Остання теза є особливо актуальною у наш суперечливий час, наповнений динамікою регіональних і глобальних змін.

Пряма кореляція між появою новітніх технологій і подальшим розвитком людського потенціалу виявляють цілу низку специфічних проблем, які сьогодні перебувають в центрі уваги багатьох відомих дослідників (Карпова Ю. О. [4], Шевченко В. М. [5], Богуславської І. Г. [6]) та знайшли своє відбиття в документах різноманітних міжнародних і міжурядових організацій, що стосуються загальних і конкретних проблем розвитку людського потенціалу [7].

На перше місце серед таких проблем все рішучіше виступають питання формування, розвитку та успішної діяльності інноваційної особистості. Саме шляхи становлення інноваційної особистості, що є правильно обраними теоретично й успішно випробуваними практично, дозволяють сконцентрувати зусилля, засоби і ресурси держав та урядів на вирішення економічних проблем, етнонаціональних неузгодженостей, освітніх труднощів і перекосів в особистісному розвитку на рівні індивіда. Досягти успіху в їх розв'язанні можливо завдяки розвитку інноваційних процесів, результати яких втілюються в нових технологіях, нових видах конкурентоспроможної продукції, у появі нових технічних і організаційно-технологічних рішень, в удосконаленні принципів управління, особливо, в специфічних умовах вітчизняного ринку. Природа інновацій така, що містить у собі різні зміни на кращий бік у всіх сферах людської життєдіяльності. Власне, інновація є кінцевим результатом інноваційної діяльності, що втілюється в новий продукт, технологічний процес, соціальний успіх, політичні

програми, тобто все те, що приносить успіх у практичній діяльності. Явищу інновації притаманні дві сторони: технологічна та нетехнологічна. До першої відносяться зміни, які визначають науково-технічний прогрес. Інновації ж організаційного, управлінського, правового, політичного, соціального, культурного, освітнього, екологічного характеру відносяться до нетехнологічних. Що стосується інноваційних питань соціалізації особистості, то їх політичний аспект полягає в стратегії переорієнтації виховання у бік інноваційності, тобто перехід від використання традиційних методів до більш цілеспрямованої інноваційної стратегії.

Перехід на інноваційний тип розвитку має стати конструктивною відповіддю будь-якої держави на основні виклики сучасності. Світова економіка вступає в нову фазу, коли неодмінною умовою народногосподарського розвитку і зростання добробуту населення стають знання. Звідси – вирішальна роль інновацій, насамперед, у сфері вищої освіти. За креативних фахівців, що генерують знання, розгорнулася глобальна конкурентна боротьба, в якій нарівні з державними програмами бере участь великий бізнес. В Україну культура залучення бізнесу до фінансування науки, у тому числі в рамках державно-приватного партнерства, поки ще перебуває в зародковому стані. Якщо, ще у 2007 році Україна за таблицею рейтингів наявних у країнах СНД суперкомп'ютерів (TOP-50) була представлена у першій п'ятірці, то, за умов теперішнього недостатнього фінансування, скоро вона, швидше за все, навіть перестане потрапляти до такого рейтингу [8]. Внаслідок цього наукові інститути України і вищі майже втратять шанси вигравати тендери за міжнародними науково-технічними програмами, матимуть обмежені можливості у розв'язанні складних задач та підготовці висококласних фахівців в сфері комп'ютерних та інформаційних технологій.

Для уряду і політиків країни має стати очевидною необхідність ще далі широкого створення, постійного вдосконалення та впровадження інформаційно-комунікаційних технологій через розвиток ділового партнерства між наукою і бізнесом, спільних зусиль наукових установ та комерційних структур. В ідеалі – це забезпечувало б найповнішу реалізацію інтелектуальних і матеріальних можливостей, сприяло б розвитку і випробовуванню новітніх форм інноваційності у всіх формах освіти, включаючи проблему розвитку інноваційних якостей особистості, могло б принести велику користь суспільству вцілому.

Вперше поняття інноваційної особистості, як необхідної передумови посилення економічного росту, розвитку підприємництва і накопичення капіталу, в 1962 році ввів американський дослідник Еверетт Хаген [9]. На базі значного теоретичного і фактичного матеріалу він

переконливо довів, що існують різні, і навіть протилежні, особистісні синдроми, які є типовими для традиційного доінформаційного і сучасного суспільств. У традиційному суспільстві найбільш яскравий особистісний прояв – це авторитарна особистість із її відвертим прагненням зберігати існуюче соціально-політичне статус-кво, з відкритим небажанням будь що міняти не тільки в суспільному житті і політиці, але й в економіці. У сучасному ж світі, з розвинутою ринковою економікою і демократичними політичними орієнтирами, на провідні позиції висувається інноваційно-орієнтована особистість, з її прагненням до змін та пошуку нових шляхів і способів активно-творчої діяльності. Найважливішими характеристиками авторитарної особистості, на думку Е. Хагена, виступають, з одного боку, владність, твердість, жорсткість, а з іншого – покірність, слухняність, конформізм, прагнення уникати будь-якої відповідальності. Інноваційна ж особистість, навпаки, демонструє відвертість, терпимість, схвальне відношення до оригінальних думок і ідей, творчість, що стимулює самотуність і прагнення до новизни, креативності і позитивних змін.

Сформована складними умовами сучасності (глобалізація, екологічні виклики, фінансово-економічні та інші кризи), інноваційна особистість безперервно підвищує свій інформаційний багаж, збагачується новітніми знаннями, що, відповідно сприяє виникненню нововведень, які революціонізують усі сфери суспільного життя. Таким чином, провідною якістю у формуванні інноваційної особистості стає креативність. Зовнішньою ж передумовою, свого роду базисом, який здатний забезпечити креативність інноваційної особистості, є весь комплекс інформаційно-комунікаційних технологій.

Сучасне домінування інформаційні технології обумовлює появу специфічних форм соціально-політичної організації, культурних зразків, норм і правил повсякденного життя, іноді навіть вірувань. Вони виступають потужним стимулом для переосмислення і фундаментальної переробки соціологічних і соціально-політичних теорій, які мають безпосереднє практичне значення.

Оскільки інформаційні технології мають власну, іманентну логіку розвитку, остільки вони рано чи пізно спричиняють необхідність змін у соціумі. Саме прискорений розвиток інформаційних технологій, завдяки яким формується банк сучасних інновацій, призвів до того, що традиційні підходи до соціалізації особистості перестають відповідати запитам і вимогам сучасного життя, породжуючи численні стресові ситуації як на особистісному рівні, так і на соціальному полі в цілому. Зміни в цій сфері не тільки назріли, але вимагають свого негайного вирішення. Однак, щоб змінити традиційні норми і правила «входження» індивіда в суспільство із забезпеченням бажаного

креативного успіху, необхідний відповідний особистісний ресурс. До такого слід, у першу чергу, віднести наявність у значної кількості індивідів необхідних особистісних якостей, як то: переконаність, віра в себе, уміння долати труднощі за допомогою пошуку нових, нестандартних шляхів їх вирішення, толерантність і життєстійкість. Найважливішим з інноваційних умінь виступає також здатність (навичка) переводити енергію стресу в енергію поступального розвитку, наслідком якої є інновація.

Інновація – це результат інвестування інтелектуального рішення в розробку та отримання нового знання та ідеї, що не застосовувалася раніше, по оновленню різних сфер життя людей (технології; виробництво; організаційні форми існування соціуму, передусім, освіта, управління, організація праці та відпочинку, обслуговування, наука, інформатизація тощо). При цьому на основі отримання певного знання інноваційний пошук не закінчується. За ним в якості перманентного продовження слідує процес впровадження інноваційного результату з фіксованим отриманням додаткової цінності (прибуток, випередження конкурентів, лідерство, пріоритет в тій чи іншій галузі, якісна перевага, креативність, подальший прогрес).

Людині іманентно, хоч і в різній мірі, властиві допитливість, жадоба пізнання, прагнення до новизни. Евристична частина пошуку нових зв'язків процесів і понять завжди залишається за самою людиною. У той час як інформаційні технології (пошук вихідної інформації, необхідних ідей, технологій, технічного забезпечення і так інше) надають особистості все зростаючі за обсягом, різноманітністю й швидкістю можливості інноваційного розвитку. Інформаційні технології при цьому не замінюють особистісних стосунків, що складаються, наприклад, між педагогом і учнем у процесі виховання та освіти, не витісняють індивідуальне навчання і перенавчання. Вони використовуються як інструменти, що доповнюють і посилюють традиційні методики навчання і практичної діяльності, створюють нові можливості як для роботи в нових технологічних умовах, так і для підвищення кваліфікації та перекваліфікації практично в будь-якій сфері [10].

Таким чином, за певний проміжок часу інноваційно-орієнтована особистість, завдяки інформаційним технологіям, отримує реальну можливість перевірити (теоретично і практично) здійсненність, доцільність, економічну, соціальну та інші цінності сформульованої інновації. Окрім того, швидко (тим більше, успішне) пророблення й реалізація однієї або декількох інноваційних ідей приводить до свого роду «накачуванню інноваційних мускулів», тобто розвитку здібностей особистості мислити в інноваційному ключі.

На жаль, механізми приведення в дію ресурсів, що забезпечують активне включення інноваційного аспекту в процес соціалізації особистості, дотепер практично не виявлені. Деякі позитивні наробітки в цьому напрямку закономірно присутні в сфері бізнесу, представники якого використовують можливості наявних моделей і технологій у конкретній практичній діяльності в рамках банків, промислових корпорацій, освітніх центрів [11]. Завдання ж соціологів і політологів полягає в тому, щоб запропонувати індивідові й суспільству способи реального наповнення високотехнологічного інформаційного середовища необхідним соціально-політичним змістом, який у прямому або опосередкованому виді сприяв би розвитку інноваційних устремлінь особистості, її творчих здібностей, професійної інтуїції, уміння однаково успішно працювати в команді чи у віртуальній реальності.

Інформаційні технології все частіше стають імперативом встановлення нового порядку знання і його інституціональних структур, тому для досягнення поставленої мети серйозна увага повинна приділятися політичному, психологічному, пізнавальному і соціальному аспектам соціалізації з урахуванням досягнень технології в даних областях. Основна причина актуалізації зазначеної вимоги полягає в тому, що вже сьогодні в суспільстві спостерігаються два прямо протилежні підходи щодо ролі і значення інформаційних технологій. Це, з одного боку, пасивний підхід більшості – коли особистість автоматично сприймає і використовує інформацію, отриману завдяки освіті, засобам масової інформації або іншим джерелам, з готовими судженнями, але без права, бажання і можливості критичної оцінки і будь-яких змін. З іншого боку – це варіант активного сприйняття, яке типово поки лише для окремих осіб або певних невеликих груп, зайнятих у різних областях застосування інформаційних технологій. Вони мають можливості пошуку, обробки й практичного використання новітньої інформації через комп'ютер і всесвітню мережу, з метою реалізувати свій потенціал, стати поміченими та соціально затребуваними, показати високу значимість і цінність інноваційних розробок у реальному секторі економіки [12].

Однак, безвідносно до зазначених підходів, слід зазначити, що використання інформаційних технологій може також породжувати негативні соціологічні явища. Так, наприклад, універсальні контексти, насамперед, всесвітньої павутини (Інтернету), а також телебачення і кіно, породжують масовий ефект культурного шоку, глобалізуючи знання, безвідносно до освітнього рівня та економічних можливостей сприйняття його учасників. Це, наприклад, може породжувати заздрість і агресію деяких груп населення, що не знайшли свого місця в житті, стосовно успішних і затребуваних прошарків населення; сприяти

зростанню правового нігілізму серед молоді й таке інше. Слід також враховувати, що не всяке знання або вміння, отримане завдяки інформаційним технологіям, виступає як інновація і соціальне благо.

Інновація являє собою процес і результат такої зміни, яка пов'язана зі створенням, визнанням або впровадженням нових елементів (моделей, форм) матеріальної та нематеріальної культури в тій чи іншій соціальній системі. Особистість, що сприймає інноваційний процес і, що бере участь у ньому, стає інноваційною особистістю. Аналітична модель інноваційної особистості, що була побудована американцем Алексом Інкелесом в 70-і роки XX століття, виходила саме з такого визначення явища інновації [13]. Слід погодитися, що основними складовими такої моделі особистості є:

- відкритість до експериментів, інновацій та інших якісних змін;
- визнання і сприйняття плюралізму думок без побоювання змінити власного світогляду;
- орієнтація на сьогодення і чітка спрямованість у майбутнє;
- вміння заощаджувати свій і чужий час, точність, пунктуальність;
- тверда впевненість у власних силах і здатність долати будь-які перешкоди (екологічні, політичні, економічні, соціальні тощо);
- вміння планувати власні дії для досягнення як кар'єрних, так і інших соціально значимих цілей;
- правова впевненість у передбачуваності соціального життя (включаючи закони економіки, правила торгівлі, державну політику);
- відчуття справедливості при розподілі матеріальних і інших благ, впевненість у незмінності принципу залежності винагороди від рівня майстерності та особистого внеску;
- визнання цінності освіти, науки та інформації;
- повага до почуттів і гідності інших людей, включаючи тих, хто має низький соціальний статус або які володіють меншою владою [14].

У роботах низки зарубіжних дослідників (С. Паперт [15], Ф. Фукуяма [16]) класифікація рис сучасної інноваційної особистості, що була запропонована А. Інкелесом, доповнюється виділенням такої її інтегральної якості, як здатність до різницево-спрямованого двоєдиного сприйняття особистісного оточення. Ця здатність, на відміну від стандартного адаптивного пристосування до динамізму соціуму, сприяє прагненню до зміни умов соціального життя і стимулює процес персонального саморозвитку, що, власне, і є атрибутивною ознакою інноваційного типу особистості. Крім того, особистісний успіх нерідко залежить не лише від уміння швидко здобувати, творчо переробляти та ефективно використовувати знання, але й здатності оперативно і ефективно передавати їх іншим, розширюючи, тим самим, власне інноваційне поле.

До цього слід додати, що політичне майбутнє будь-якої країни, перспективи її подальшого перманентного прогресивного розвитку залежать від інноваційного потенціалу, яким володіють як нинішні, так і майбутні покоління; від їх здатності широко і сміливо використовувати новітні інформаційні технології.

Інформаційні технології – це специфічні інструменти, які, крім можливостей інноваційного характеру, сприяють перетворенню різних сегментів суспільного життя. Так, інновації в електронній сфері одночасно створюють нові можливості для поліпшення здоров'я і харчування людей, розширення їх знань у певних областях; стимулюють економічне зростання; створюють більш широкі перспективи особистої участі громадян у політичному житті суспільства; генерують різноманітні інновації в системі освіти та виховання.

Інформаційні технології, з погляду політики, мають достатній потенціал, щоб прискорити зростання національної економіки; розширити сферу дії, ефективність і результативність інноваційних проєктів. Вони дозволяють державним та приватним інститутам і організаціям діяти більш ефективно та продуктивно, що, у свою чергу, підвищує їх конкурентоспроможність, забезпечує життєстійкість і рентабельність проєктів соціально-економічного розвитку. Зокрема, розроблені вітчизняними спеціалістами Інституту прикладного системного аналізу, Інституту програмних систем та Інституту кібернетики НАН України інформаційно-комп'ютерні технології в сфері вивчення сучасних процесів в економіці, вже сьогодні здатні забезпечувати автоматизацію складних фінансових розрахунків, передбачення можливих наслідків рішень, які приймаються в зазначеній сфері, відстеження оптимального ходу виконання боргових зобов'язань країни тощо [17]. Саме для модернізації і реформування економіки України вкрай важливі новітні комп'ютерні та інформаційні технології, що постійно поповнюються достовірними і захищеними даними. Ці технології можуть допомогти істотно поповнити бюджет країни.

У глобальній інформаційній економіці без освіти, підвищення кваліфікації і фінансування в сфері інформаційних технологій досягти успіхів в галузі інновацій практично неможливо як окремим людям, так і цілим країнам. Але початок даному процесу може бути покладений, насамперед, через формування інноваційної особистості і за умови обов'язкового дотримання наступних вимог:

- 1) інформаційно-технологічна і технічна модернізація освіти, як соціально-економічної та політичної перспективи розвитку суспільства;

- 2) перманентні інвестиції у підростаючі покоління, оскільки інформаційні технології є не тільки передумовою становлення

інноваційної особистості, але й запорукою якісного поліпшення життя народу в цілому;

3) наявність політичної волі правлячої еліти, її здатності і готовності вести країну і народ інноваційним шляхом.

Остання обставина представляється особливо важливою і актуальною, оскільки створення інфраструктури бізнесу, впровадження сучасних інформаційних технологій і послуг забезпечує формування необхідних умов для залучення зовнішніх інвестицій у країну і розширення новітньої економічної бази суспільства. Випереджальне виховання інноваційної особистості створює можливості для нових технологічних і інтелектуальних проривів і, в остаточному підсумку, розв'язання більшості соціально-економічних (у першу чергу, зайнятості населення), фінансових, демографічних, міграційних та інших проблем.

Політичні ж наслідки впливу інформаційних технологій на розвиток інноваційних якостей особистості важко переоцінити. В області організації суспільства та діяльності його окремих інститутів, насамперед держави, ми маємо систему, де всі елементи середовища (природного, соціального та політичного) тиснуть на особистість. При цьому багато із цих видів впливу є руйнівними для особистості, сприймаються нею як неминучий тягар. Відповідною реакцією захищеної особистості є агресія проти суспільства, антигромадська поведінка в різних формах: злочинність, тероризм, наркоманія тощо.

Сучасною доктриною вивільнення особистісних сил у соціально-економічній сфері є теорія колективної форми власності в різних її модифікаціях (корпоративної, колективної, кооперативної, акціонованої, орендної тощо). Вона дозволяє захистити життєві сили особистості від руйнівних впливів суспільства, його соціальних інститутів, формувати громадянське суспільство, де особистість наближена до засобів виробництва, безпосередньо бере участь у розподілі продуктів і послуг, а отже, у розпорядженні своєю долею. Самі соціальні інститути (трудові колективи, родина, побутове оточення, територіальні асоціації та інші елементи мікросередовища) все більшою мірою виступають у якості таких соціальних організацій суспільства, які, об'єднуючи різні творчі індивідуальності, сприяють як появі додаткової соціальної енергії (енергії соціальної організації), так і найбільш повному розквіту сил кожного індивіда. Оздоровлення соціально-економічних відносин створює об'єктивні передумови для політичного розкріпачення особистості.

Досвід розвинених країн, що вже досягли певних успіхів в галузі соціально-економічного оздоровлення життя, показує, що це позитивно впливає на процес становлення правової демократичної

держави, яка із засобу політичного тиску на особистість поступово перетворюється в інтелектуальний центр суспільства, що мотивує своїх громадян до продуктивної праці, оволодіння новітніми інформаційними технологіями і життя в цілому. Такі держави все більшою мірою поряд з адміністративно-політичними заходами все повніше використовують методи соціального управління, духовно-культурного, інформаційного, інтелектуального мотивування своїх громадян до гідної для людини життєдіяльності. Названі тенденції збігаються із завданнями і принципами формування інноваційної особистості в цілому.

За таких умов відбувається поступова зміна характеру і змісту самої влади держави, яка все більшою мірою демократизує інформаційні потоки, забезпечує свободу друку, розширює рамки гласності і підвищує роль громадської думки в вирішенні суспільних справ. Інститути громадянського суспільства починають спиратися у своїй діяльності на загальнодоступні банки даних, сучасні наукоємні інформаційні технології, що в свою чергу підвищує значимість соціального контролю суспільства, його соціальних інститутів, отже, кожної особистості за діяльністю держави [18].

В рамках такої соціальної системи неминуче відбувається відповідна зміна пріоритетів, де держава починає виступати фактичним гарантом і захисником інтересів суспільства і кожного громадянина, на відміну від теперішнього стану цієї системи, де суспільство та особистість існують для держави, що має необмежену владу над громадянами. Влада інтелекту в такій системі також реалізується в діяльності державної служби, неблаганно вимагаючи найбільш професійних фахівців у всіх гілках влади: законодавчої, виконавчої, судової, які все більшою мірою насичуються інформаційно-аналітичною та інтелектуальною роботою. Сьогодні мова йде не тільки про теоретичну модель організації такого суспільства, але й тих прогресивних тенденцій у цій галузі, які мають місце. Ці процеси не можна як недооцінювати, так і перебільшувати їх користь, тому що багато чого в розвитку цивілізації в цілому, і кожної держави, зокрема, буде залежати від колективної волі, духовної культури суб'єктів управління. Останні або скористаються цією можливістю на шляху забезпечення цивілізаційної і національно-державної безпеки, або ввергнуть країни в нові катаклізми і страждання особистості.

Таким чином, розглянута теоретична модель перспективного соціально-політичного розвитку здатна зробити особистість ціллю і головним пріоритетом соціального прогресу, де громадянське суспільство все в більшій мірі виступає як асоціація соціальних інститутів, а через них і особистостей. Виробництво, економіка

набувають строго задану соціальну орієнтацію. Вищим регулятором суспільного життя, поряд із законом, стає культура, моральні норми та цінності життя. Останні через наукоємні інформаційні технології надходять у сферу управління, де політична влада перетворюється в інформаційно-аналітичний і культурний центр суспільства, який скорочує традиційні методи владного регулювання та збільшує мотиватори доцільності поведінки людини в суспільстві. Сама держава все більшою мірою делегує своїм соціальним інститутам, асоціаціям, окремим особистостям функції управління та розпорядження власними справами, скорочує методи політичного тиску і розширює сферу правового, духовно-культурного, інтелектуально-інформаційного впливу на громадян.

Тому, для ефективної практичної реалізації визначеної теоретичної моделі організації суспільства та закріплення відповідних прогресивних тенденцій у цій сфері, надзвичайно важливо залучити до процесу формування інноваційної особистості всі інтелектуальні сили, насамперед, вчених соціологів, психологів, філософів, економістів і політологів. Чим ширше і демократичніше буде дослідницька база і інтелектуальний потенціал пошуку альтернативних підходів у формуванні та розвитку інноваційної особистості, тим ефективніше буде функціонувати вся система соціалізації

Література:

1. Тард Г. Социальные законы. – СПб. : Типография П. П. Сойкина, 1901. – 63 с.
2. Кондратьев Н. Д. Большие циклы экономической конъюнктуры. Доклад // Проблемы экономической динамики. – М., 1989. – С. 172 – 226.
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / предисл. В. С. Автономова. – М. : ЭКСМО, 2007. – 864 с.
4. Карпова Ю. А. Введение в социологию инноватики. – СПб. : «Питер», 2004. – 192 с.
5. Шевченко В. Н. Инновационная личность как социальный тип // Личность. Культура. Общество. – 2007. – Т. IX. – № 4. – С. 90 – 111.
6. Богуславская И. Г. Инновационная деятельность как условие развития личности [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rusedu.info/Article752.html>.
7. Human Development Report 2001. United Nations Development Program (UNDP) Oxford University Press, New York and Oxford, 2001. – 290 p.
8. Сергієнко І. Інформаційне суспільство в Україні: проблеми розвитку і функціонування // Дзеркало тижня. – 2011. – 15-22 липня. – № 26.
9. Hagen, E. On the Theory of Social Change, Homewood, IL: Dorsey Press, 1962. – 127 p.

10. Семидоцкая А. С. Проявление некоторых особенностей инновационного потенциала на этапе вхождения в инновационную деятельность // Диагностика и формирование мотивационной готовности к инновационной деятельности в условиях непрерывного профессионального образования: Материалы Всероссийской конференции / Пор ред. О. М. Красноярецовой. – Томск : ТМЛ-Пресс, 2010. – С. 132-138.
11. Котельникова Т. А. К вопросу об исследовании влияния внутриорганизационного поведения на создание инноваций// Креативная экономика. – 2012. – № 1(61). – С. 107 – 111.
12. Эко У. От Интернета к Гутенбергу // Новое литературное обозрение. – 1998. – № 32. – С. 5 – 14.
13. Inkeles, A., & Smith, D. H. The Fate of Personal Adjustment in the Process of Modernization // International Journal of Comparative Sociology. – 1970. – № 11. – P. 101 – 103.
14. Inkeles A. The International Evaluation of Educational Achievement // Proceedings of the National Academy of Education. – 1977. – № 4. – P. 139 – 200.
15. Паперт С. Образование в просвещенном обществе// Компьютерные инструменты в образовании. – 2001. – № 1. – С. 3 – 8.
16. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Ф. Фукуяма; пер. с англ. – М. : «Издательство АСТ», 2004. – 730 с.
17. Рожен О. Інформаційне суспільство в Україні: на порозі експерименту// Дзеркало тижня. – 2011. – 18 – 25 листопада. – № 42.
18. Иванов В Н. Инновационные социальные технологии государственного и муниципального управления. – М. : Экономика, 2001. – 327 с.

УДК 351.83

Lagutina I. V., NU "OAL"

DEVELOPMENT OF A NATIONAL OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH PROGRAMME IN UKRAINE: GENDER ASPECT

У статті підкреслюється, що гідна праця визнається першим кроком на шляху до більшої соціальної інтеграції, створення умов для всебічного розвитку особистості, реалізації особистих немайнових трудових прав. Особливе значення набуває забезпечення безпечної праці як складові поняття "гідна праця".

В статье подчеркивается, что достойный труд признается первым шагом на пути к большей социальной интеграции, созданию условий для всестороннего развития личности, реализации личных неимущественных трудовых прав. Особое значение приобретает обеспечение безопасного труда как составляющих понятия "достойный труд".